

ДІЄСЛОВО SEEM ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ РЕЙЗИНГОВОЇ КОНСТРУКЦІЇ З ПІДМЕТОМ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

УДК 811.111'364

Анна ОЧКОВСЬКА (Житомир, Україна)

*У статті розглянуто класифікацію дієслів згідно з їхньої потенційної здатності до комплементування і відповідно до семантичної цінності і проаналізовано структурно-семантичні особливості вживання дієслова *seem* як структурного елемента рейзингової конструкції з підметом в англійській мові.*

Ключові слова: *евіденційність, комплемент, комплементування, одноперехідне дієслово, рейзингова конструкція, суб'єктно-інфінітивна конструкція, тема-роль.*

*The paper deals with the classification of verbs according to their potential ability to complementation and according to their semantic value. The paper focuses on the structural and semantic features of the verb *seem* as a part of subject raising structure.*

Keywords: *evidentiality, complement, complementation, one-place verb, raising structure, subjective with the infinitive construction, theta role.*

На сучасному етапі лінгвістичних досліджень синтаксична наука спрямовує вектор досліджень не лише на речення як цілісне утворення, а також на вивчення окремих синтаксичних одиниць, а саме їх структури, семантики і функціонування. Великий внесок у розвиток вчення про речення та його конституенти був зроблений працями Н. Хомського та його послідовників (А. Редфорд, Л. Хегман, Р. Фрейдін).

Метою статті є проаналізувати вживання дієслова *seem* як структурного елемента рейзингової конструкції з підметом в англійській мові. Об'єктом нашого дослідження є рейзингові конструкції з підметом в сучасній англійській мові. Предмет статті складають структурно-семантичні особливості рейзингового дієслова *seem*.

Речення будь-якої мови поділяється на складові частини, тобто кожне слово у реченні є складовою частиною певної фрази, яка є складовою речення. У межах традиційної граматики розрізняють п'ять основних функціонально маркованих елементів речення: суб'єкт (S), дієслово (V), об'єкт (O), комплемент (C) та ад'юнкт (A) [8: 49]. Наприклад, як у реченні (1):

(1) *Most people [S] consider [V] these books [O] rather expensive [C], actually [A].*

Термін «комплемент» було введено до наукового обігу з метою аналізу всієї сфери облігаторних поствербальних конститuentів, а також визначення їхньої природи [5: 30]. Дієслово обирає певний тип комплементу залежно від своєї семантики. Як правило, комплементування потребує лише дієслова неповної предикації, тобто ті, що вимагають уточнюючих елементів на завершення своєї семантики.

У сучасній лінгвістиці пропонують класифікувати всі дієслова згідно з їхньою потенційною здатністю до комплементування на: 1) одноперехідні (відкривають позицію для одного комплементу); 2) двоперехідні (відкривають позиції для двох комплементів); 3) дієслова-зв'язки (поєднують підмет та його комплемент); 4) комплексно перехідні (доповнюються комплементом додатка). Неперехідні дієслова взагалі не відкривають позицій для комплементу будь-якого типу [8: 1779]. Комплементи можуть функціонувати як іменні фрази (NP), фінитні (finite) та нефінитні (non-finite) клаузи [10: 233]. В межах синтаксичної конфігурації дієслово і його комплементи є безпосередніми конститuentами одної фразової категорії. У випадку комплементування головного дієслова інфінітивним реченням часто виникають труднощі у розрізненні трьох основних типів комплементування у сучасній англійській мові – одноперехідної, двоперехідної та комплексно перехідної [8: 1185].

Значення дієслова визначає композицію речення. Залежно від значення, дієслово призначає одну або більше тета-ролей, які пов'язані з аргументами клаузи. Кожен аргумент має лише одну тета-роль, а кожна тета-роль призначається лише одному аргументу [3: 44].

Під ад'юнктом розуміють елемент, який не є аргументом дієслова, на відміну від комплементу, який входить до складу VP [3: 21]. Його зв'язок із дієсловом непрямий, тоді як аргументне оточення дієслова пов'язане з ад'юнктом тематично, згідно тета-теорії. Ад'юнкт може бути відсутнім у структурі речення, його присутність не залежить від будь-якого іншого

конституента речення, тоді як наявність усіх аргументів дієслова є обов'язковою умовою граматично побудованого речення [11: 82].

Одним із прикладів конструкції з нефінітним компонентом є суб'єктно-інфінітивні конструкції (*the subjective with the infinitive construction*) (у межах традиційної граматики). Такі конструкції складаються з двох частин. Перша частина – це дієслово, яке позначає ставлення мовця до змісту речення, а друга – інфінітив, що позначає власне дію, пов'язану з підметом, наприклад (3):

(2) *He seemed to understand everything.*

Дієслівна група *seemed to understand* - це складений дієслівний присудок подвійної орієнтації тому, що дія розглядається з двох точок зору.

У генеративній граматиці на позначення суб'єктно-інфінітивних конструкцій використовують термін рейзингові конструкції. Рейзинг – це процес, під час якого підмет інфінітивної клаузи зазнає пересуву до позиції підмета дієслова у головному реченні. У таких структурах дієслово є одноперехідним, тобто відкриває позицію для породження одного компонента, а саме неособової клаузи. Якщо клауза є нефінітною, то підмет не отримує відмінка в межах цієї клаузи, але, оскільки, позиція підмета головного дієслова є пустою, підмет зазнає пересуву до цієї позиції і набуває відмінка, тобто стає маркованим.

Переважає більшість лінгвістів вважає, що найбільш типовим дієсловом, що вживається у рейзингових конструкціях є дієслово *seem*, яке не має зовнішнього аргументу і не призначає зовнішньої тета-ролі. Відтак, рейзингове дієслово *seem*-типу, за умови наявності клаузального компонента, не має тематичного підмета, тому позицію підмета займає безособове експлетивне *it* (*pleonastic subject*), наприклад (4):

(3) *It seems that someone forgot to lock the door.*

Наявність підмета в структурі англійського речення є граматичною умовою, яка визначається принципом розширеної проєкції (ПРР). Відповідно до ПРР, лексичні властивості ядра повинні відобразитися в структурі речення

на всіх рівнях синтаксичної репрезентації. Однак, нефінітна клауза не завжди має підмет, наприклад:

(4) *Tom seems [- to be tall].*

(5) *Robin wants [- to be rich].*

На перший погляд поверхнева реалізація речень (4) і (5) є ідентичною. Однак, оскільки дієслово *seem* у реченні (4) є одноаргументним і таким, що не вимагає породження зовнішнього аргумента для заповнення позиції підмета (позиції специфікатора TP), пересуву зазнає іменна група *Tom*, яка семантично не пов'язана з дієсловом *seem*.

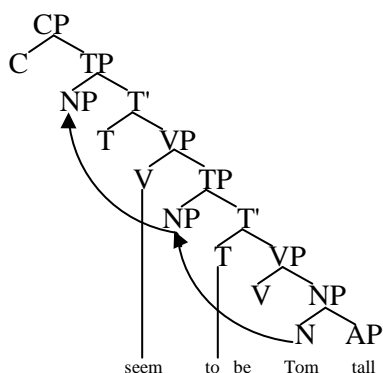
Приклад (4) є зразком пересуву підмета наступним чином (6):

(6) *LF e seem [Tom to be tall].*

PF Tom^t seems [t^t to be tall].

Дієслово *be*, як і *seem*, наприклад у реченні (4), не має зовнішнього аргумента і не призначає тета-ролі, тому підмет *Tom*, який тематично маркований у позиції внутрішнього підмета [Spec, AP], зазнає пересуву до позиції [Spec, TP]. Таким чином, утворюється TP *Tom to be tall*, яка поєднується з дієсловом *seem* і утворює VP *seem Tom to be tall*. Згідно з ПРП, найближча номінативна фраза зазнає пересуву до позиції підмета і утворює TP, яка поєднується з нульовим декларативним комплементаризером і утворює наступну структуру речення (7):

(7)

Підмет, який відсутній у нефінитній клаузі, та явний підмет головної клаузи розділяють одну тета-роль набутої від предикатива *tall*, тобто вони репрезентують єдиний аргумент.

На відміну від речення (4), у реченні (5) дієслово *want* має два аргумента: зовнішній, виражений *NP Robin*, і внутрішній, виражений інфінітивною клаузою. Про відмінність підметів в головній та інфінітивній клаузі свідчить можливість утворення граматичного речення на кшталт (8):

(8) *Robin wants [Kelvin to be rich].*

NP Robin – тематичний підмет дієслова *want*, а *NP Kelvin* – тематичний підмет *AP rich* [6: 291-292].

Необхідно зазначити, що у межах традиційної граматики відповідно до семантичної (номінативної) цінності дієслова поділяють на повнозначні і службові чи напівслужбові (неповнозначні). Неповнозначні дієслова, на відміну від повнозначних, є закритою групою дієслів, які не можуть позначати процес самостійно, але за допомогою своїх форм виражають предикативні значення в реченні, тобто є предикаторами. Серед неповнозначних дієслів виокремлюють чотири групи:

1. допоміжні службові дієслова (*auxiliary functional verbs*);
2. дієслово-зв'язки (*link verbs*), які поділяються на власне дієслово-зв'язка *to be* і специфікативні (*specifying link verbs*). Специфікативні дієслово-зв'язки уточнюють характер зв'язку між суб'єктом і його ознакою. Характер такого уточнення може бути перцептивним (*seem, look, feel*) і фактуальним (*grow, become, get*);
3. модальні дієслова – предикатори, які передають різноманітне суб'єктивне відношення до дії (*can, may, should etc.*)
4. інтродуктори (*verbid introducers*), які використовуються для введення вербалій в синтаксичну конструкцію. Вони граматично невід'ємні від вербалій. Дієслова-індуктори виражають наступні значення:
- відносини між агентом дії і дією, здатність до вольової дії (*subject-action relations*). Наприклад, такі дієслова як *try, fail, manage*;

- фаза дії (*phasal semantics*). Дієслова типу *begin, start, continue, finish*;
- оцінка тотожності (*modal identity*), коли мовець оцінює дію як випадкову, несподівану або таку, що здається. Як правило, використовується безособова форма таких дієслів, як *seem, prove, appear, happen* [1: 89].

Р. Квірк описуючи систему дієслова, виокремлює три класи дієслова відповідно до їх функцій, а саме повнозначні (*full or lexical verbs*), основні *be, have and do* (*primary verbs*) і модальні допоміжні дієслова (*modal auxiliaries*) [8: 96].

Виокремивши критерії для окремих класів дієслів, виявилось, що існує така група дієслів, яка не відповідає всім критеріям лише одного окремого класу, а знаходиться поміж допоміжними і повнозначними дієсловами і називається *verbs of intermediate function*, які розміщуються на шкалі (9) [8: 137]:

(9)

one verb phrase	a) central modals	can, could, may, might, shall, should, will, would, must
	b) marginal modals	dare, need, ought to, used to
	c) modal idioms	had better, would rather/sooner, be to, have got to, etc
	d) semi-auxiliaries	have to, be about to, be able to, be bound to, be going to, be obliged to, be supposed to, be willing to, etc.
	e) catenatives	appear to, happen to, seem to, get+ -ed participle, keep+ -ing participle etc.
two verb phrases	f) main verb+nonfinite clause	hope + to-infinitive, begin + -ing participle, etc.

Катенативні дієслівні конструкції (*catenative verb constructions*) утворюються за допомогою дієслів *appear to, come to, fail to, get to, happen to, manage to, seem to, tend to and turn out to* та інфінітива.

Таким чином, у реченні (10) дієслово *seem* – перцептивна дієслово-зв'язка, а у реченні (11) – дієслово-індуктор (за класифікацією Блоха М.Я) або катенативне дієслово проміжної функції (за Р. Квірком).

(10) *Mary seems happy.*

(11) *Mary seems to be happy.*

Характер семантики дієслів *seem*-типу виражає модальне значення евіденційності. Евіденційність (англ. *evidentiality*, ґрунтування на очевидних фактах) є складником епістемічної модальності та пов'язана з джерелом інформації повідомлення, яке робить мовець, і виражає ступінь упевненості мовця у своєму повідомленні [2: 142].

Хоча, на перший погляд, речення (12) і (13) можна однаково інтерпретувати, вони мають тонку відмінність у значеннях. Речення (12), як правило, використовується, коли мовець є дійктивно близький до дії в межах видимості і переконаний в правдивості свого висловлення. Речення (13) не має таких обмежень і може використовуватися для вираження часткової або повної впевненості:

(12) *Peter seems ill.*

(13) *Peter seems to be ill.*

Речення, які породжуються завдяки пересуву підмета з позиції у підрядній частині речення до головної, мають відмінне значення від основного речення. Наприклад, речення (14) є зразком перцептивного досвіду, тому мовець впевнений у правдивості повідомлюваного, а речення (15) вказує на проблематичну упевненість мовця [7] :

(14) *Julius Caesar struck me as honest.*

(15) *It struck me that Julius Caesar was honest.*

Тому, аналізуючи список рейзингових дієслів розроблений Р. Ленекером (16), твердження, що більшість з них мають модальне значення, коли використовуються у рейзингових конструкціях, є очевидним:

(16) ***Some Subject-to-Subject Raising Predicates:***

a. *may, will, must, can, be, have, do, used to*

b. *sure, certain, liable, (un)likely, apt, bound, destined, supposed, set, gonna, about*

c. *seem, appear, tend, chance, turn out, prove, happen, promise, threaten, fail, get, begin, start, come, continue, cease, keep (on), persist, quit, stop, end up.*

Дієслова (16a) є модальними допоміжними дієсловами, (16b) – атемпоральними присудками, які повинні вживатися з дієсловом *be*. (16c) – аспектуальні дієслова та інші дієслова, які вживаються у конструкціях з *to + infinitive* та / або формами з *-ing* [4: 48.].

Отже, рейзинговою називається конструкція (*raising structure*), в якій відбувається пересув зовнішнього аргумента присудка з позиції підрядного речення до позиції підмета в головному [9: 196]. Дієслова *seem*-типу, коли використовуються з інфінітивним компонентом, викликають підняття підмета з інфінітивної клаузи, тому ці дієслова отримали назву рейзингові дієслова. У межах традиційної граматики дієслово *seem*, в залежності від використання, розглядається як дієслово-зв'язка, інтродуктор або катенативне дієслово, входить до складу суб'єктно-інфінітивної конструкції і є одноперехідним. З позицій генеративної граматики рейзингове дієслово *seem* не має зовнішнього аргументу і не призначає зовнішньої тета-ролі.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Bloch M. Y. A Course in Theoretical English Grammar / M. Y. Bloch. – М.: Vysshaya Shkola, 2000. – 178 p.
2. Kratzer A. Modality / Angelika Kratzer // Semantics: An International Handbook of Contemporary Research / Ed. by A. von Stechow and D. Wunderlich. — B. : Walter de Gruyter, 1991. — P. 639 — 650
3. Haegeman L. English Grammar : A Generative Perspective / L. Haegeman, J. E. Guéron. – Oxford : Blackwell Publishers, 1999. – 672 p.
4. Langacker Ronald W. Raising and Transparency / Ronald W. Langacker. – Language, 1995. – Vol. 71. – P. 1-62
5. Meyer Ch. F. Grammatical relations in English // The Verb in Contemporary English. Theory and Description. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1995. – P. 27-39
6. Newson M. Basic English Syntax with Exercises / M. Newson, M. Hordos, D. Pap. – Budapest, 2006. – 463 p.

7. Postal. P. 1974. On raising: One rule of English grammar and its theoretical implications / P. Postal. – Cambridge, MA: MIT Press, 1974. –
8. Quirk R. A Comprehensive Grammar of the English Language / R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvik – L., N. Y. : Longman, 1985. – 1779 p.
9. Radford A. An Introduction to English Sentence Structure / Andrew Radford. – New York: Cambridge University Press, 2009. – 445 p
10. Traugott E. C. Complex sentences / E. C. Traugott // The Cambridge History of the English Language. – Cambridge: Cambridge University Press, 1996. –Vol. I. – P. 219–280
11. Полховська М. В. Екзистенційні речення в ранньонівоанглійській мові: структурно-семантичний та функціональний аспекти: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Полховська Марина Володимирівна. – Житомир., 2009. – 202 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Анна Очковська – аспірант кафедри англійської філології та перекладу ННІ іноземної філології Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Наукові інтереси: історія англійської мови, генеративна граматики.